

Nieko ko skúsenosti zo psychodiagnostiky osobnosti vodi a pomocou dotazníkov EPQ-R a IVPE

Lisá Elena, doc.,Mgr.,PhD. Paneurópska vysoká škola v Bratislave, Fakulta psychológie, tel: 02/6320 3684, e-mail: elena.lisa@paneurouni.com

Kubišová Zdenka, PhDr., Mazánová Andrea, Bc., VOXPSYCHÉ,s.r.o., Nemocni ná 1, 990 01 Ve ký Krtíš, tel: 047/4831716 fax: 047/4830423, 0905733701, 0911733701, e-mail: oakp.voxpsyche@gmail.com

Cie : opísa osobnos vodi a prostredníctvom zadefinovaných premenných dotazníkov EPQ-R a IVPE vo vzahu k vybraným socio-demografickým ukazovateľom. Na základe týchto zistení uvádzame odporúčania do praxe pre diagnostiku vodičov dotazníkmi EPQ-R a IVPE.

Metódy: 425 vodičov profesionálov bolo hodnotených na dopravno-psychologickom pracovisku Psychologickej ambulancie vo Veľkom Krtíši od roku 2009 do marca 2014 dotazníkmi EPQ-R a IVPE. Dotazníky slúžia na vylúčenie kontraindikácií na úrovni osobnosti vodiča, ktoré stanovuje zákon. Okrem temperamentových a charakterových údajov autorky sledovali anamnestické údaje ako sú vek (AM=38,8; od 18 do 60 rokov), vzdelanie, počet najjazdených kilometrov (od menej ako 100 tisíc km až do viac ako 1 milión kilometrov), dĺžka vodičskej praxe (0 až 30 rokov), priestupky (66% bez priestupku), zavinené (21% uviedlo zavinenú nehodu) alebo nezavinené (18% uviedlo nezavinenú nehodu) nehody, odobratý vodičský preukaz (21% vzorky), konzumácia alkoholu (14% abstinentov), výskyt zdravotných problémov (63,5% so uviedlo zdravotné problémy).

Výsledky: pri hodnotení vodiča dotazníkom EPQ-R (populárne normy slovenskej vzorky) je potrebné zohľadniť prísnejšie kritériá a to v dimenzii P približne o ½ štandardnej odchýlky, v dimenziách N, C a A o 1 štandardnú odchýlku. Faktor sociálnej desirability podmienený skúškovou situáciou bude premietnutý vo zvýšení škály L. Vodiči do 25 rokov a nad 55 rokov sú neuropsychicky labilnejší. Vodiči s vyšším vzdelaním prejavili menej rizikových faktorov v dimenziách osobnosti podľa EPQ-R. U maturantov môže byť vyššia extravézia. Vodiči s dlhšou vodičskou praxou majú nižšie hodnoty patológie osobnosti (P), sú menej extravertovaní (E) a majú menej dobrodružných tendencií (TVD/IVPE). Vodiči, ktorí najzdili viac kilometrov sa javia ako menej dobrodružní. Pri anamnestických otázkach smerovaných na priestupky je treba počítať s pozitívnym skreslením odpovedí. Vodiči, ktorí udávajú nezavinené nehody, môžu objektívnejšie podávať anamnézu alebo sú menej dobrodružní alebo majú menej kriminálnych tendencií. Zdravotné problémy stúpajú u starších vodičov. Dimenzia N dotazníka EPQ-R môže byť prediktorom zdravotných problémov. Škály N, P, C a A dotazníka EPQ-R môžu byť prediktorom celkovej spôsobilosti vodiča (vodiči s obmedzením mali na uvedených škálach zvýšené hodnoty okrem oslabenia vo výkonových zložkách). U vodičov, ktorí majú vyššie hodnoty zmyslu pre zodpovednosť a sebakontroly majú viac spoľahlivé

sebahodnotenie a/alebo sú viac ochotní prispôbiť sa podmienkam v doprave. Na základe interkorelácií medzi dotazníkmi EPQ-R a IVPE autorky predpokladajú, že vodiči, ktorí majú pod dotazníka EPQ-R nižšie hodnoty extravenzie, menej addiktívnych a kriminálnych tendencií sú pravdepodobne aj menej dobrodružní a viac zodpovední v zmysle dimenzií dotazníka IVPE. Addiktívna škála dotazníka EPQ-R sa javí byť dobrým prediktorom aj pre zmysel pre zodpovednosť, schopnosť sebakontroly, otvorenosť a ochotu prispôbiť sa podmienkam v doprave. Vo vzťahu k demografickým charakteristikám môžu byť z hľadiska osobnosti rizikovejší mladí vodiči do 25 rokov a vodiči nad 55 rokov, vodiči s krátkou praxou do 5 rokov a s nízkym počtom najazdených km. Škály neuroticizmu (N), psychotizmu (P), addiktívnych (A) a kriminálnych (C) tendencií dotazníka EPQ-R pozitívne korelovali so škálou psychickej stability dotazníka IVPE.

Záver: Štatistická analýza a skúsenosti autoriek potvrdzujú, že obidva dotazníky EPQ-R aj IVPE sú dobrými nástrojmi na diagnostiku osobnosti vodiča a pri vyšetrení jeho psychickej spôsobilosti.

Several experiences of psychological assessment of driver's personality using questionnaires EPQ - R and IVPE

Lisá Elena, doc.,Mgr.,PhD. Paneuropean University, Faculty of Psychology, Bratislava, phone: 02/6320 3684, e-mail: elena.lisa@paneurouni.com

Kubišová Zdenka, PhDr., Mazánová Andrea, Bc., VOXPSYCHÉ,s.r.o., Nemocni ná 1, 990 01 Ve ký Krtíš, phone: 047/4831716 fax: 047/4830423, 0905733701, 0911733701, e-mail: oakp.voxpsyche@gmail.com

Objective: to describe the personality of the driver by defined variables through questionnaires EPQ - R and IVPE in relation to selected socio - demographic variables. Based on these findings, we present recommendations into practice for the drivers' assessment using questionnaires EPQ - R and IVPE.

Methods: 425 professional drivers were assessed in the traffic-psychological clinic at the Ve ký Krtíš from 2009 to March 2014. Questionnaires EPQ - R and IVPE were used to do assessment according to the law (to exclude personality contraindications). The authors followed of the temperament, character traits and the anamnestic data such as age (AM = 38.8 , 18-60 years) , education , number of kilometers (from less than 100,000 km and more than one million kilometers), the length of the driving experience (0-30 years) , traffic offenses (66 % without offense), inflicted car accident (21 % reported inflicted accident) or not-caused car accident (18 % said not caused an accident), disqualified from driving (21 % of the sample) , alcohol (14 % abstinent), occurrence of health problems (63.5 % reported having health problems) .

Results: In assessing driver (by EPQ - R Slovak population standard sample) to consider more stringent criteria in the dimension P - about ½ standard deviation; in the dimensions N, C and A about 1 standard deviation. Factor of social desirability (L dimension) will increase in the assessment situation. Drivers under 25 and over 55 years are more neuropsychological labile. Drivers with higher education showed fewer risk factors in personality dimensions according to the EPQ - R. For high school graduates may be higher extraversion. Drivers with a longer driving practice have the lower value of personality pathology (P), they are less extraverted (E), and have less adventurous tendencies (TVD / IVPE). The drivers who have more mileage seem to be less adventurous. Answers on anamnestic questions directed at traffic offenses are associated with social desirability. Drivers who refer about not caused car accident indicate, may be more objective in anamnestic data or they are less adventurous or have less criminal tendencies. Health problems are rising among older drivers. Dimension N (EPQ-R) may be a predictor of health problems. Range of N, P, C and A (EPQ-R) may be a predictor of overall capability of the driver (drivers with limitation have in these EPQ-R dimensions elevated score in addition to the weaken performance). For drivers who have higher levels of sense of responsibility and self-control are more reliable in self-assessment and/or are more willing

to adapt to the conditions of traffic. Based on questionnaires inter-correlations between EPQ-R and IVPE authors suggest that drivers who are lower EPQ-R extraversion have less addictive and criminal tendencies, and are probably less adventurous and more responsible in terms of IVPE. Addictive tendencies scale (EPQ-R) appears to be a good predictor of a sense of responsibility, self-control ability, openness and willingness to adapt to the conditions of traffic. In relation to demographic characteristics are more risky young drivers and drivers to 25 years and the older drivers over 55 years, than the drivers with a short practice within 5 years with a low number of miles traveled. Range of neuroticism (N), psychoticism (P), addictive (A) and criminal (C) tendencies (EPQ-R) positively correlated with a range of mental stability (IVPE).

Conclusion: Statistical analysis and experience of the authors confirmed that both questionnaires: EPQ-R and IVPE are good tools for assessing personality of the driver's mental capability.